



Paul Gauguin (1848-1903): *Két nő Tahitiből* (670×910 mm)

HÍREK

Az év első napjaiban (január 9-27) jelentős kisgrafikai kiállításnak adott otthont a *kolozsvári Művészeti Múzeum* a Bánffy palota patinás kistermében. A kiállított ex librisek *Pekka Heikkilä* finn gyűjtő gyűjteményéből származnak és szinte valamennyi az ő nevére készült. Témájukat a finn nemzeti eposz, a *Kalevala* képezi. Első pillanatban azt hinnénk, hogy a kiállított ex librisek kizárólag finn művészek munkái. Ez azonban nem így van, a munkák 5 ország 15 képzőművészeinek alkotásai. Ezek a következők: Yuri Lijukshin (Oroszország), M. Gavrikov (Oroszország), Konstantin Kalinovich (Ukrajna), Yuri Borovitzky (Oroszország), Évi Tihamets (Észtország), Silvi Väljal (Észtország), Mikhail Verholantsev (Oroszország), Evald Okas (Észtország), V. Sphigov (Oroszország), Olga Samosyuk (Oroszország), V. Jakstas (Litvánia), Vive Tolli (Észtország), Lembit Karu (Észtország), Penti Kaskipuro (Finnország) és Petri Aalto (Finnország).

A kiállítás azon túlmenően, hogy bemutatja e szép nemzeti eposzt különböző nemzetiségű alkotók szemszögéből nézve, egyfajta kulturális kapcsolat teremtése is finn rokonaink kultúrája és a sokrétű erdélyi kultúra között. De hadd szóljunk néhány szót magáról a Kalevaláról is. Úgy a keresztény világban, mind a mohamedán világban majdnem minden népnek van egy hősköteménye. A XIX. században Arany János még azt hitte, hogy nekünk magyaroknak is van. Mára bebizonyosodott, hogy nekünk nincs nemzeti hősköteményünk. Finn rokonainknak viszont van. A világ népei közül kiemelkedők a homéroszi költemények, melyek az ógörög hősmonda fő alakjait, Iliászt és Odüsszeiát jelenítik meg, a Nibelungenlied, mely a német hősmondák mesés törpe nemzetségét mutatja be, a francia Rolland énekek és a Kalevala. De megemlíthetjük még az Afrikában élő mandingó néger törzs számos meséit és szó-hagyományait is, melyek buzgó terjesztői az iszlám vallásnak.

A Kalevala finn nemzeti eposz, melyet Elias Lönnrot finn orvos több hosszú vándorút alkalmával jegyzett fel, ezeket a népviseket régebbi gyűjtemények anyagával egészített ki és egy összefüggő elbeszélő költeménnyé fűzött egybe. Az eposz verses történetei a nép életéről, szerelemről, beteljesülésről, rendkívüli képességekkel rendelkező hősről szólnak. A Kalevala 1849-ben jelent meg második kiadásban és 50 rúnóból áll. Világsiker lett, kiemelte a finneket az ismeretlen népek sorából és nagymértékben hozzájárult a finn nyelv fejlődéséhez

valamint a finn nemzeti öntudat meghatározásához. A Kalevala fontos szerepet játszott a finn-magyar kulturális kapcsolatok kialakításában. Őt teljes Kalevala fordítás hozza közelebb a finn kultúrát a mi kultúránkhoz.

És most, hogy belelapoztunk e szép eposz történetébe lépünk be a kiállító terembe és tekintjük meg a Kalevala témára készült ex libriseket, melyek az ősi mitikus hősök világába kalauzolnak bennünket. Az alkotások formanyelve rendkívül változatos, ami természetesen következik a műfaj sajátosságai-ból. A kiállított munkákra jellemző a különböző nemzetiségű alkotók érzékenysége a Kalevala nemzeti eposz iránt. A figyelmet első pillanatban felhívja magára a kiállítás plakátja Ovidiu Petca grafikusművész munkája, mely a neves orosz képzőművész Yuri Borovitzky ex librisét használja fel. Az ex libris a mezzotinto műfajában készült. E minuciózus, rendkívül igényes ex libris a kiállítás egyik legsikerültebb munkája. Már első pillanatban feltűnik az orosz képzőművészek nagy számban való jelenléte. Ezek közül kiemelkednek Mikhail Verholantsev, aki kiváló technikai tudásával és vonalvezetésével a fametszet igényes műfajában jelentkezik, valamint Yuri Lijukshin. M. Gavrikov rendkívül tehetséges orosz képzőművész jelenlétével a mesék világába kalauzol bennünket. Az ukrán képzőművészek közül említésre méltó Konstantin Kalinovits, aki bravúros vonalvezetésével első pillanatban felhívja magára a figyelmet. A kiállításon jelenlévő észt képzőművészeket a narratív képző-művészek csoportjába sorolnám. Közülük kimagaslik Evald Okas szép, szépiá színű nyomataival, melyeken a finn nemzeti hagyományok legfontosabb mozzanatait örökíti meg. Szintén észt képzőművészek Silvi Väljal és Lembit Karu, akiknek munkáit talán a költészettel rokoníthatnám. A modern látásmódot a kiállításon a finn Penti Kaskipuro és az észt Vive Tolli képviselik. Említésre méltó a finn Petri Aalto, aki tömör egyszerűséggel, mondhatnánk tömondatokban fogalmaz, valamint az orosz Olga Samosyuk a jelenlévő orosz képzőművészek egyik igen jelentős egyénisége és az észt Évi Tihamets kiegyensúlyozott, szép ex librisei. És még nem beszéltünk V. Shspigov orosz képzőművészről, aki grafikai lapjait sziszifuszi munkával, kiváló technikai tudással, finom vonal-hálóval építi fel. Szerencsésen használja a fekete-fehér nyújtotta lehetőségeket, ami valójában a pozitív-negatív formák feszültségéhez, vagy egyensúlyához vezet. Egyik sikerült ex librisét a gyűjtő Pekka Heikkilä levélpapírjain használja. A kiállítás meghívóján V. Jakstas finoman színezett ex librise kapott helyet.

Különös szenvedély és megszállottság kell ahhoz, hogy egy alkotó tenyérnyi helyre, néhány négyzetcentiméternyi felületre tömörítse mondanivalóját, különösen akkor, ha már egy jól meghatározott forgatókönyv szerint kell gondolkodnia. A Kalevala esetében mondanivalóban nincs hiány, hiszen ha csak a hőskötemény főbb alakjait nézzük mint Wäinämöjnen, Lemmingkeinen, Ilmarinen, avagy Kullervo, és a hozzájuk fűződő eseményeket vesszük számításba, már egy végtelen gazdag világ áll rendelkezésünkre, amiből építkezhetünk. A Kalevala voltaképpen egy mozaikmű, melynek minden mozzanata ihletforrás a művész számára. Az ex libris kis mérete miatt nagyon precíz technikát igényel. A kiállítóművészek valamennyien messzemenően eleget tesznek ezen elvárásnak. A tárlatlátogató maradandó élménnyel távozik a kiállításról, a kiállított anyag dokumentálódásra, továbbgondolkodásra ösztönzi.

Takács Gábor

ÉRTÉKMENTŐ SZENVEDÉLY c. kiállítás az Iparművészeti Múzeumban

2008. január 21-én nyílt meg az Iparművészeti Múzeumban az „Értékmentés szenvedélye” kiállítás, amely száz éves hagyományt elevenített fel s magyar műtárgyakat mutatott be a magángyűjteményekből.

A modern és jelenkori művészet keretében kiállításra kerültek ex librisek is – s nagy örömeinkre a Kisgrafika Barátok Köre tagjainak gyűjteményéből válogattak és állítottak ki.

100 évvel ezelőtt – 1907-ben – rendezett utoljára az Iparművészeti Múzeum a magángyűjtők számára átfogó kiállítást, s most ezzel a kiállítással, a centenáriumi eseménnyel köszöntötte 2008-ban a múzeum a Magyar Kultúra napját.

A felsorolt grafikusművészek alkotásai szerepeltek a kiállításon: Baász Imre, Bardócz Lajos, Bálint Ferenc, Cseh Gusztáv, Deák Ferenc, ifj. Feszt László, Hervay Katalin, Kass János, Kazinczy Gábor, Müller Árpád, Olexa József, Vén Zoltán, Xantus Géza.

Külföldi művészek: Baramov Robert (Bulgária), Hamanishi Katunori (Japán), Kulhanek Oldrich (Csehország), Kalinovich Konstantin (Ukrajna), Ondreicka Karol (Szlovákia), Penkov Edward (Bulgária), Richter Marina (Csehország), Werner Josef (Németország).

A kiállító gyűjtők névsorát 2007/4. számunkban közöltük Horváth Hilda tollából.

A múzeum nemes támogatók bevonásával 2008. április 12-én a kiállítás keretében jótékonyági akciót rendezett, amelynek célja az volt, hogy a művészek által felajánlott képeiket árverésre bocsátották és annak bevételét nemes célra: a múzeum gyűjteményében lévő két ritkaság számba menő zongorát, egyik az 1800-as évekből származó ERARD, amilyen Haydn játszott, a másik az 1898-ban készült PLEYEL, amelyen Chopin művei csendültek fel, felújíthatók.

Az árverés előtt Szilasi Alex zongoraművész bemutatta és megszólaltatta a múzeum Pleyel zongoráját.

A nemes cél – a jótékonyági árverés a zongora restaurálására – megkívánja, hogy a képeket felajánló művészeket is megismerjük: Nádler István, Dráher János, Szépfalvi Ágnes, Schéffer Anna, Kun Éva, Bak Imre, Soós Tamás, Mulasics László, Haraszy István, Haraszy Zsófia, Jermakov Katalin Tóth Zoltán, Smetana Ágnes, és a felajánló képzőművészek: Szemereki Teréz, Fehér László, Klimó Károly, Barabás Márton, Fehér László.

Az árverés sikeres volt, amiért köszönetét fejezte ki a múzeum a mecénásoknak, a kiállítóknak és a szervezőknek.

Mi külön köszönetünket fejezzük ki *Dr. Horváth Hilda* muzeológusnak (szakmai koncepció/projektvezetés), hogy a KBK tagjai is részt vehettek ezen a nagyszerű kiállításon.

Mayer József



SZLOVÉNIÁBAN dr. prof. *Rajko Pavlovec*, a szlovén egyesület titkára két helyen is állított ki gyűjteményéből. Az egyik Logatec városában, míg a másik a kromberki Vármúzeumban volt. Szintén Logatecban volt Salamon Árpádnak, egyesületünk tagjának önálló kiállítása, ahol csak irodalommal, könyvtárakkal és írókkal foglalkozó ex libriseit állította ki. Ezek között magyar vonatkozásúak is voltak.

Egy celjei galéria kisgrafikát készítő magyar művészeket hívott meg. Egyheti ott létük alatt (vagy akár már előbb is) 6-6 lemez elkészítése után 24-24 nyomatot kell leadniuk. A metszetek nagysága max. 15×10 cm lehet. Az idén a következő

magyar grafikusok kaptak meghívást: László János, Tamus István, Szepessy Béla Szilágyi Imre valamint e sorok írója.

Salamon Árpád



Az ÚJ EMBER hetilapban (2008. június 8.) hosszabb és igen alapos cikk emlékezik meg Dalos László tollából Fery Antal grafikusművészről A százesztendő címével.

FELHÍVÁS

A készülő Széchenyi katalógus összeállításához kérem a tisztelt gyűjtőtársadalom segítségét.

Vajer Lajos, majd Rózsa Gyula összeállította a Széchenyi Istvánról készült ábrázolások – festmények, metszetek, nyomatok – sorát 1900-ig. A munkának lenne folytatása a grafikai lapok, illusztrációk, karikatúrák képeinek, adatainak összegyűjtése, közzlése a képek méretétől függetlenül.

A második részben a gyűjtési kör kiterjed Széchenyi munkássága, vele kapcsolatba hozható tevékenység ábrázolására.

A lapokat megvásárolnám, örömmel vennék jó minőségű másolatot, mely közölhető.

Minden segítséget előre is köszönettel veszek.

Egervölgyi Dezső, 8420 Zirc, Alkotmány u. 33/B.

LAPSZEMLE

A Helsinkiben megjelenő EXLIBRIS UUTISSET 109. számában megemlékeznek a finn egyesület nemrég elhunyt tiszteletbeli elnökéről. *Matti Verho* (1925-2007) az Egyesült Államokban vesztette életét, amikor ott élő leányát meglátogatta. Hivatása szerint nyomdász volt, aki korán tagja lett a finn exlibris-egyesületnek. Tevékenyen vett részt a finn ex libris történetét megörökítő katalógus összeállításában. Az általa készített 23 ex librisről a lap következő számában közöltek méltatást.

Egy további írás az ógermán rovásírást, runákat tartalmazó kövek kisgrafikai ábrázolásáról szól 9 illusztráció kíséretében. A szerző szerint 2000 évvel ezelőtt Itáliában tűnt fel ez az írásmód, Európa északi országaiban a XIX. századig volt használatban. – Figyelemre méltó a lapnak az a cikke is, mely gumi-bélyegzők ex libris-ként történő felhasználását hozza szóba.

Végül egy gyűjtő hozzászólásában azt panaszolja, hogy az ex libriseket tartalmazó csere-levelek gyakran válasz nélkül maradnak és csak kivételes esetben keresik fel gyűjtők egymás gyűjteményét.



Az előbbieken említett finn lap 110. száma köszönti a 60 éves *Lembit Löhmus* észt grafikust, akinek munkássága a magyar gyűjtők körében is ismert. Ebben a folyóiratban először jelent meg külföldi lapszemle, mely – feltehetőleg a mi példánk nyomán is – szinte valamennyi szaklapban megtalálható már. Az említett szám lapunk tavalyi 3. számát ismerteti.



A szlovén OBVESTILA 176. száma beszámol *Salamon Árpád és Heda* kiállításáról, melyet a Postumia melletti Laze helységben rendeztek. – Városuk, Komenda Most neve már többször szerepelt lapszemléinkben. A múlt gyakorlatát folytatva ismét megrendezték a gyermek-exlibrisek kiállítását.

